

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

Українська Академія Наук

Тілея

Науковий вісник

Збірник наукових праць

- Історичні науки
- Філософські науки
- Політичні науки

Випуск 66 (№ 11)

Київ – 2012

УДК 94(450):94(477)

Гаврилишин П.М.

Зародження, становлення та функціонування громадських організацій українських трудових мігрантів в Італії на початку ХХІ ст.

Проаналізовано появу і діяльність українських громадських організацій в Італії. Відзначено найбільш активні та відомі. Визначна роль в їх об'єднанні належить УГКЦ. Розглянуто їх співпрацю з органами місцевої влади для вирішення спільних проблем. Висвітлено специфіку та особливості українського громадського руху в Італійській республіці.

Ключові слова: трудова імміграція, українці, громадська організація, Італія.

Важливою складовою існування будь-якої іммігрантської спільноти є функціонування в її структурі таких соціальних інститутів як громадські організації. Вони посилюють суспільно-політичну консолідацію та пожвавлюють внутрієтнічну комунікацію групи людей спільної національності. Відповідно, важливу роль громадські організації відіграють в соціальному житті українських трудових мігрантів в Італії.

Зауважимо, що зазначена тематика недостатньо вивчалась дослідниками. Вона частково висвітлювалася в публікаціях О.Герасименко [4], О.Годованської [5], О.Городецького [6]. Церковну громаду як активну форму організації життя українців в умовах трудової міграції на прикладі Італії дослідила О.Іванкова-Стецюк [10]. Метою цієї статті є з'ясувати характерні риси становлення і функціонування українських громадських організацій в Італії, їх особливості та чисельність.

Упродовж 1990–х рр. в Італії український громадський рух як такий був відсутній через малу чисельність заробітчан і їх слабку громадську активність. Лише на початку 2000–х рр., у зв'язку із значним збільшенням чисельності українців на території країни, були закладені його основи, а упродовж першого десятиліття 2000–х рр. відбувалася його організаційна побудова.

Процес формування громадських організацій українських трудових мігрантів в Італії є складним і суперечливим. Тому тривалість існування організацій часто залежить від особистих інтересів засновників [19].

На думку редакторів «Незалежного сайту українців в Італії», «процес формування організованої української громади в Італії ще триває. Не в усіх містах, навіть якщо там проживає дуже багато українців, є осередки, де можна поспілкуватися українською мовою, разом відзначити національні та релігійні свята» [5, с.473].

За інформацією А.Умлевої, на квітень 2006 р. нараховувалось 56 українських громадських організацій [20, с.8]. Натомість за даними Т.Кузик, у 2011 р. в Італії функціонує від 40 до 70 громадських організацій українських емігрантів [1]. На сайті Посольства України в Італійській республіці є інформація про 41 українське громадське об'єднання [18].

На думку О.Герасименко, українські іммігранти в Італії активно дбають про збереження мовних, культурних та духовних традицій, засновуючи з цією метою відповідні структури, за допомогою яких здійснюється і соціальний захист іммігрантів [4, с.203].

Олесь Городецький поділяє українські громадські організації в Італії на 3 типи: 1) ГО, які ресструються мішаною парою, він – італієць, вона – українка, він має доступ до якогось італійського профсоюзу, чи до міської або районної ради, де виділяються якісь фонди, своєрідні сімейні кооперативи, які просто відмивають гроші; 2) агенції по наданню послуг: юридична консультація, подання документів на легалізацію – за винагороду. Люди, щоб не платити податки, не фігурувати як підприємство, створюють ширму громадської організації. В Римі є 100 мікравтобусів, які зареєстровані як ГО, що перевозять пакки від одних членів організації до інших в Україні, здійснюють це

практично безкоштовно; 3) дієві організації, об'єднані національною ідентичністю на основі спільних цінностей, не ставлять за мету отримання прибутків [11].

Якщо проаналізувати територіальні і кількісні характеристики громадських організацій, то можна встановити, що товариства насамперед діють у місцях чисельного скупчення українських іммігрантів. Найбільша їх чисельність спостерігається на території провінцій північно-західного, північно-східного і південного регіонів. Проте значну активність українські громадські організації в Італії розвинули також у Кампанії, Лацио, Емілії-Романії, Венето, Ломбардії, Лігурії, Тоскані. Осередками громадського і культурно-освітнього життя українців на Апеннінах виступають міста, оскільки у них легше можна на практиці скоординувати діяльність відповідних асоціацій.

Найбільш відомими центрами громадського життя на території північно-західної частини Італії є Генуя, Мілани, Брешіа, Павія і Варезе. Так, у Генуї діє «Українська громада у місті Генуя», Мілани – Українська благодійна соціально-культурна асоціація «Новий Світ», Профспілкове товариство емігрантів в Італії «Справедливість», Брешія – Італо-українська культурна асоціація «Надія», найстарша з усіх ГО, заснована 2002 р., Варезе – Асоціація «Anna Sofiua» та Асоціація українських жінок в Павії «Джерело». Також діють громади у К'яварі і Савоні.

На північному сході країни осередками громадського руху українських трудових мігрантів виступають Венеція, її околиці, Болонья, Модена та Тренто. Так, у Венеції діють Українська громадська правозахисна організація «Оберіг», Товариство «Україна», Товариство «Україна Плюс», Віджевано – Італійсько-слов'янська асоціація «Політ журавля», Местре біля Венеції – Українська культурна асоціація «Україна Плюс», Кодроїпо – Культурна асоціація «Україна-Фріулі», Тренто – Християнсько-культурна асоціація українців «Разом», Портогруаро – Культурна асоціація «Роксолана», Модені – Італо-українська культурна асоціація «Київська Русь», Культурна асоціація «Диво-писанка» (Magica pisanca), Ріміні – Асоціація «Надія України», Реджо-Емілія – Українська асоціація «Товариство українців в Італії», Болонья – «Associazione Italo-Ucraina In Club».

У центральних провінціях Італії громадське життя в основному зосереджене у Римі. У столиці діють вісім товариств: Центральна Координаційна Рада Українських Об'єднань в Італії, Асоціація українських жінок-робітниць в Італії, Асоціація «Україна в Європі», Асоціація «Оріана», Християнське товариство українців в Італії, Асоціація «Зубко», Асоціація «Арата», об'єднання «Родина Світлиця». Також українські товариства організовані у містах Лагіна, де функціонує Культурна асоціація «Рондо», Пескара – Асоціація «Україна» й Італійсько-українське культурне християнське товариство, та Сполетто – Асоціація «Українці за інтеграцією».

На півдні, де українці становлять відносну більшість по відношенню до інших іноземних спільнот, громадські організації доволі поширені. Так, у Салерно діє Українсько-італійська асоціація «Калина», Казерті – Асоціація «Зерно», Неаполі – Асоціація «Слов'яни», Добровільна асоціація українських жінок в Італії, Кастель Волтурно – Українська спілка «Оберіг», Авелліно – Українська громада у м. Авелліно.

На островах діють дві громадські організації: у Сіракузах – Українсько-італійська асоціація культурно-економічних обмінів, та Кальярі – Асоціація української громади Сардинії «Барвінок».

Упродовж 2000-х рр. змінився перелік товариств, які найбільш активно брали участь у громадській життєдіяльності української спільноти в Італії. Однак серед них є й такі, які упродовж зазначеного періоду є основоположними у становленні і розвитку суспільного життя українських заробітчани в країні.

Так, на переконання Т.Умлевої, у 2006 р. на Апеннінах доволі дієвими асоціаціями були Християнське товариство українців в Італії, Товариство українців в Італії, асоціація «Україна в Італії», Асоціація українських жінок в Італії, асоціація «Україна Плюс», культурні асоціації «Горизонти», «Калина» [20, с.8].

У свою чергу, на думку О.Герасименко, у 2009 р. найбільш активними серед громадських товариств українців на Апеннінах є асоціації «Калина», що утворилася в Салерно в 2002 р. (голова – Ольга Тарасюк), «Надія», заснована у 2002 р. в місті Брешіа

(голова – Ольга Вдовиченко), Християнське товариство українців в Італії, засноване у Римі у 2003 р. (голова – Олесь Городецький), «Слов'яни», заснована у 2002 р. у Неаполі (голова – Людмила Колодіна) [4, с.202].

Серед них вагому роль у вирішенні суспільно–політичних питань заробітчан відіграє Християнське товариство українців в Італії, центральний осередок якого локалізується в Римі. Воно також було створене за сприяння УГКЦ [3, арк.182].

Українські громадські товариства в Апеннінах стали організаторами ряду релігійних, культурно–просвітніх і суспільно–політичних заходів. Серед них вагому роль у консолідації українства в Італійській республіці займають наступні акції: відзначення релігійних свят і визначних дат, проведення культурно–просвітницьких акцій та віч, організація та участь у прес–конференціях та круглих столах присвячених еміграції, видавничі, консультативна і правозахисна діяльність.

Члени громади Савони у Лігурії на своєму інтернет–сайті відзначають, що «живучи за християнськими цінностями, ми виявили бажання зберегти наші національні традиції, тісно пов'язані із релігійними» [12].

Серед заходів особливу роль також має відзначення річниць голодомору.

Аналізуючи основні напрями розвитку українських товариств в Італії, сутність їхньої діяльності, а також структуру та склад, зауважимо, що для сучасних асоціацій українців притаманна певна організаційна нестійкість. Вона пов'язана насамперед із проблемами фахового кадрового забезпечення, фінансуванням товариства та місцем проведення відповідних організаційних зустрічей.

До зародження українського громадського руху на Апеннінах значною мірою долучилася УГКЦ. Важливе значення у цьому процесі відіграли організовані нею Форум українців Італії. З ініціативи УГКЦ 11 травня 2003 р. у Римі відбувся Перший Форум українців Італії на тему «Збережімо українську родину». На нього прибули делегати з 28 українських парафій і 8 громадських організацій. У роботі також брали участь Надзвичайний та повноважний посол України в Італії Б.Гудима, депутати Верховної Ради О.Білозір і М.Жулинський, депутат Італійської Республіки С.Річчі, ієрархи УГКЦ, представники муніципалітету Риму, «Карітасу», а також ЮНЕСКО і Європейського Конгресу Українців [10, с.4–14].

Мета форуму полягала в тому, щоб «з'їхавшись з усіх кінців Італії, обговорити стан справ, порадитись і вирішити, як нам жити далі», а також об'єднатись, щоб «навчитися захищатись перед бідами, перед роботодавцями, щоб подбати про своє майбутнє тут, в Італії, і в Україні» [10, с.4]. Так, під час першого Форуму уперше було публічно озвучено найгостріші проблеми трудових мігрантів та висунуто політичні й соціальні вимоги до української влади. Учасники Першого Форуму українців в Італії, врахувавши найбільш слушні пропозиції, які були напрацьовані при обговоренні, звернулися до уряду України і української громадськості з резолюцією. В ній для покращення стану тимчасової трудової української еміграції вимагалось негайно підписати міждержавну угоду Італії і України, в якій увага акцентувалась б на захисті прав українських працівників, врегулюванні трудової квоти, боротьбі з рекетом та митними поборами на кордонах, допомозі в організації українських шкіл, відкритті повноцінного консульського відділу в Неаполі, придбанні нового більшого приміщення для консульського відділу в Римі. Також було прийнято рішення з метою подальшого згуртування українства створити Християнське Товариство українців Італії [10, с.14].

Організатором Другого Форуму 8 травня 2004 р. стало вже новоутворене Християнське товариство українців в Італії, очолюване О.Городецьким [14, с.23]. У спеціальному відеозаписі учасників заходу тоді привітав лідер блоку «Наша Україна» В.Ющенко. У прийнятій резолюції форум констатував, що більшість вимог делегатів Першого Форуму так і залишилась без відповіді. До попередніх делегати додали забезпечення конституційного права всіх бажаючих українських громадян в Італії проголосувати на виборах Президента України, відкривши необхідну кількість виїзних виборчих дільниць [15, с.24].

У ході IV Всесвітнього форуму українців 19 серпня 2006 р. створена Міжнародна громадська організація «Нова хвиля», яка повинна відбивати інтереси «четвертої хви-

лі» української еміграції [2, с.44]. Є в ній представники і від громадських організацій Італії. Але всіма відзначається відсутність і слабкість координації між громадськими організаціями.

Поряд з формуванням громадського руху і відповідних організацій українців в Італії, з середини 2000-х рр. у країні відбувається процес політизації іммігрантів. На наш погляд, це все відбувається тому, що наявність значної кількості легальних мігрантів і невирішеність ряду проблем їх адаптації й інтеграції в суспільство, які Італійська республіка упродовж кінця XX – початку XXI ст. ігнорувала і не бажала вирішувати, штовхає іммігрантів до об'єднання і консолідації для того, щоб виступати як політична сила, яка може пролобіювати економічні, соціальні, правові інтереси заробітчанства.

У цих умовах у Римі в травні 2007 р. була створена перша політична партія «Нові італійці», біля витоків якої стоять емігранти з різних країн світу. Серед них є представники України – М.Працок, яка обіймає посаду національного секретаря, та М.Сороневич, що займається зв'язками з громадськістю. Одночасно М.Працок очолює профспілку іноземних робітників S.I.L.E., членами якої є громадяни різних національностей, серед них 12 тисяч українців [9, с.5].

З цього приводу Е.Паска зауважив, що дебати про залучення іммігрантів до суспільного життя Італії тривають роками, але пропозиції зупинилися у парламенті, і не в стані знайти більшість, готову перетворити їх у закон [13].

Важливим кроком до відстоювання власних етнополітичних позицій та соціально-економічних пріоритетів іммігрантів в Італії стало реформування системи влади на місяця та втягнення до управління представників заробітчанства. З цією метою італійською владою в 2006 р. було введено посаду «додаткових радників від іноземних громадян» при меріях найбільших міст.

У Римі було виділено чотири посади радників, які обиралися за територіальним принципом. До міської ради входили представники іноземних громад від Східної Європи, Африканського континенту, Азії та Південної Америки. Представники української громади намагаються співпрацювати з органами місцевої влади для вирішення спільних проблем. Так, у 2006 р. під час виборів радників у Римі на посаду додаткового радника було обрано Тетяну Кузик як представника іноземних громад від Східної Європи. Крім українців, за неї також голосували не тільки українці, румуни, чи молдавани, а й марокканці, громадяни Бангладеш, навіть США. Крім Т.Кузик, українців у міських радах також презентують Ольга Тарасюк у Салерно та Людмила Музичук у місті Кава ді Террені [4, с.202]. Зазначені посадові особи мають дорадчий голос і право бути присутніми на засіданнях ради мерії і висловлювати свою думку. Так, сутність роботи додаткового радника Т.Кузик окреслила так: «Я і мої колеги подаємо пропозиції до порядку денного – від імені всієї громади іноземців. І переконуємо депутатів італійців за ці пропозиції голосувати» [7].

Зокрема, за ініціативи радників було запроваджено інститут культурних медіаторів, які виступали посередниками між владою й іммігрантами. Т.Кузик з цього приводу відзначила, що «деякі іммігранти не розуміють достатньо добре італійську, їм важко спілкуватися у лікарнях, поліції, у судах. Медіатори теж іноземці, але вже адаптувалися, знають мову... Через кризове скорочення бюджету була загроза, що фінансування медіаторів скоротять. Але ми переконали партії більшості в раді їх залишити. Я також працюю в комісії зі шкільництва й жіночих проблем. Близько 90% нашої еміграції тут – жінки ...» [7]. Однією із форм роботи радника стала масштабна просвітня правова і соціально-економічна робота з трудовими мігрантами шляхом проведення зустрічей, презентацій, форумів. Так, на зустрічі з підприємцями зі Східної Європи Т.Кузик у своєму зверненні заохотила їх до подальшої праці та об'єднання зусиль для вирішення спільних проблем. Вона зазначила, що «наша робота спрямована на побудову альтернативного майбутнього – для нас самих і для наших дітей» [7].

4 лютого 2010 р. на позачерговому засіданні Римської міської ради під головуванням мера Дж. Алеманно було введено посаду уповноваженого з питань інтеграції іноземних громад в столиці Італії. Першою уповноваженою мера Рима з питань інтеграції іммігрантів стала українка Т.Кузик.

Створення мережі українських громадських організацій позитивно відбулося на становищі спільноти наших співвітчизників в Італійській республіці. З цього приводу українська заробітчanka з Падуї А.Мулявка, характеризуючи участь українців в суспільно-політичному житті Італії, відзначила, що вони «вже бачать, що є певні зміни у політиці й виборах, що це має сенс. Починають вірити у демократію і хочуть щось конкретно міняти, бачачи, що місцева влада проявляє ініціативу щодо них. Починають розуміти, що їхні дії можуть бути доброю можливістю змінити свої умови перебування» [16]. У кінці 2011 р. мерія Падуї запропонувала створити комісію з 25 членів – іммігрантів різних націй. Вони матимуть право брати участь у засіданнях мерії, висловлювати свої думки та вирішувати адміністративні питання на місцевому рівні [16].

Отже, формування українських громадських організацій в Італії є закономірним процесом появи значної кількості наших громадян на Апеннінах. Громадська організація як соціальний інститут, незалежно від виду діяльності, згуртовує навколо себе і сприяє вирішенню конкретних справ, через свою діяльність презентує Україну, зберігає національну ідентичність, демонструючи нашу культуру, традиції тощо. Поява і діяльність значної кількості громадських організацій сприяє інтеграції українців в італійський соціопростір, їхній кращій адаптації, дає можливість відстоювати та лобіювати свої права. Саме ця активна частина заробітчан може суттєво якісно поповнити спільноту майбутньої української діаспори в Італії. Більшість українських товариств виникали на основі церковних греко-католицьких громад.

Список використаних джерел

1. В Італії функціонує від 40 до 70 громадських організацій українських емігрантів // Режим доступу – <http://www.daily.lviv.ua/>
2. Всесвітній форум українців // До Світла. – 2006. – №8–10. – С.42–44.
3. ГДА МЗС України. – Ф.1. – Оп.5. – Спр.12263. Питання національних меншин (загальне). Звіт про участь першого секретаря з консульських питань Посольства України в Італії В.С. Гамощького в установчому засіданні Християнського Товариства українців в Італії. Арк.181–184.
4. Герасименко О. Сучасна українська еміграція до Італії та народження нової української діаспори / О.Герасименко // Українознавство. – 2010. – №1. – С.198–205.
5. Годованська О. Формування українських громад в Італії (на основі четвертої хвилі міграції) / О.Годованська // Народознавчі Зошити. – 2007. – №5–6. – С.468–475.
6. Городецький О. Українці в Італії: стан та перспективи / О.Городецький // Патріархат. №5(420). – 2010. – С.9–11.
7. За українку голосували і марокканці, і американці... Українська газета. – 2010. – жовтень. – С.15.
8. Іванкова-Стецюк О. Спільнота як дім. Матеріали дослідницького проекту ЦЕРКОВНА ГРОМАДА як активна форма організації життя українців в умовах трудової міграції / О.Іванкова-Стецюк. – Львів: Видавництво Тараса Сороки, 2010. – 68 с.
9. Козачок М. Партія захисту наших прав / М.Козачок // Українська газета. – 2007. – червень. – С.6.
10. Лебіщак В. І скликав Форум українців... / В.Лебіщак, О.Городецький // До Світла. – 2003. – №5. – С.4–14.
11. Науковий етнографічний архів інституту історії і політології Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка. – Ф.2. – АК-2, од.обл.1. Інтер'ю з Олесем Городецьким, головою Християнського товариства українців в Італії. Записано Гаврилишином П.М. 07.02.2011 р. в Римі.
12. Офіційна сторінка церковної громади м. Савони // Режим доступу – http://www.savona.org.ua/?page_id=116
13. Паска Е. Італія обиратиме мерів і міських радників / Е.Паска // Режим доступу – <http://www.gazetaukrainska.com/2010-07-12-13-27-18/1230-2011-03-03-13-41-45.html>
14. Пилипів Б. П Форум Українців в Італії / Б.Пилипів // До Світла. – 2004. – №6. – С.23–24.
15. Резолюція II Форуму Українців в Італії // До Світла. – 2004. – №6. – С.24.
16. Рижан І. Вперше в історії Італії місцева мерія дала мігрантам надзвичайно великі можливості, – заробітчanka / І.Рижан // Режим доступу: <http://www.leleky.org/2009-05-01-13-22-24/25-2009-05-10-10-13-39/1084-2012-01-20-09-30-41.html>
17. Селещук Г. Відповідь Церкви на виклики міграції / Г.Селещук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2009, Вип. 6(80). – С.88–97.

18. Список українських громадських організацій в Італії <http://www.mfa.gov.ua/italy/ua/17641.htm>
19. Українська громада в Італії // Режим доступу – <http://www.mfa.gov.ua/italy/ua/publication/content/40078.htm>
20. Умлева А. Український громадський рух в Італії. Стан і проблеми / А.Умлева // Українська газета . – 2007. – листопад. – С.5.

Гаврилишин П.М. Зарождение, становление и функционирование общественных организаций украинских трудовых мигрантов в Италии в нач. XXI ст.

Проанализировано появление и деятельность украинских общественных организаций в Италии. Отмечено наиболее активные и известные. Выдающаяся роль в их объединении принадлежит УГКЦ. Рассмотрено их сотрудничество с органами местной власти для решения общих проблем. Освещено специфику и особенности украинского общественного движения в Итальянской республике.

Ключевые слова: трудовая иммиграция, украинцы, общественная организация, Италия.

Hawrylyshyn, P.M. The origin, formation and functioning of social organisations of the Ukrainian labour immigrants in Italy at the beginning of the 21–st century

The article deals with the formation and activities of non-governmental organisations of Ukrainians in Italy. The most active and famous of them are mentioned. Byzantine–rite Catholic Church plays an important part in their consolidation. One analyses the cooperation of Ukrainians social organisations with local authorities in order to solve the common problems; highlights the specific character of the Ukrainian social movement in the Italian republic.

Key words: labour immigration, Ukrainian, social organisation, Italy.